

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 17.10.2008
KOM(2008) 642 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Atokiausi regionai – Europos turtas

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Atokiausi regionai – Europos turtas

1. ĮVADAS

Globalizacija, klimato kaita, demografinės tendencijos ir migrantų srautai, tausūs gamtos ištekliai, tokių kaip jūros ištekliai ir žemės ūkio produktai, valdymas – tai kylantys visai Europai iššūkiai.

Suprasdama, kokie pažeidžiami atokiausi regionai (AR) ir kaip jiems sudėtinga įveikti šiuos iššūkius, bei siekdama surinkti informacijos šiems regionams skirtai Europos strategijai rengti, 2007 m. rugsėjo mėn. Europos Komisija pradėjo plataus masto konsultacijas¹ su Europos institucijomis, valstybėmis narėmis, atokiausiais regionais, socialinėmis ir profesinėmis grupėmis, mokslinių tyrimų centrais ir universitetais ir 2008 m. gegužės 14–15 d. Briuselyje surengė institucijų ir partnerių konferenciją.

Iš gausybės gautų pasiūlymų matyti aiškus noras labiau vertinti Europos Sąjungos (ES) atokiausius regionus ir dažniau į juos atsižvelgti bei parengti atnaujintą strategiją, kurioje, atsižvelgiant į AR specifines ypatybes, būtų įtvirtinta pasikeitusi koncepcija: AR – „galimybių regionai“, kurių vystymosi potencialas didelis.

Remiantis šiais svarstymais, šiame komunikate:

- atsakoma į Komisijai adresuotą valstybių ir vyriausybių vadovų prašymą pateikti viešųjų konsultacijų rezultatus ir susijusius pasiūlymus (Europos Vadovų Tarybos išvados, 2007 m. gruodžio mėn., § 59),
- siūloma keisti požiūrį į tai, kaip turi būti rengiama strategija, sudarant sąlygas naujai koncepcijai, ir pateikiamos rekomendacijos, kaip optimaliai panaudoti dabartinėje finansinėje programoje (2007–2013 m.) numatytas priemones ir galimybes.

2. AR SKIRTOS EUROPOS STRATEGIJOS RAIDA

Nuo 1999 m. ES pripažįsta, kad geografinės ir ekonominės AR realijos skiriasi nuo kitų Europos regionų: atokumas, izoliuotumas, mažumas, sunkios topografinės ir klimato sąlygos, ekonominis priklausomumas nuo keleto produktų (žr. EB sutarties 299 straipsnio 2 dalį). Šios realijos trukdo juos tausiai ir darniai vystyti, todėl ES įvairiomis programomis ir priemonėmis siekia tuos skirtumus kaip galima labiau mažinti ir skatinti šių regionų ekonominę ir socialinę konvergenciją².

¹ Komisijos komunikatu pradėta konsultacija „Atokiausiems regionams skirta strategija: rezultatai ir perspektyvos“ (COM(2007)507 galutinis).

² Nuo paskutinio ES plėtros etapo jau ne visi AR priklauso pačių neturtingiausių regionų grupei. Vis dėlto, palyginti su Bendrijos vidurkiu 2005 m. (ES-27=100), Prancūzijos Gviana (BVP vienam gyventojui – 50,5), Reunjono sala (BVP vienam gyventojui – 61,6), kaip ir Azorų salos (BVP vienam gyventojui – 66,7) ir šiek tiek mažiau Gvadelupa (BVP vienam gyventojui – 70,6) ir Martinika (BVP

2004 m. ES suformavo integruotu požiūriu grindžiamą strategiją, kurioje numatytos trys pagrindinės kryptys: pasiekiamumas ir kitų suvaržymų poveikio mažinimas, konkurencingumas ir regioninė įtrauktis. Atsižvelgiant į tai, kad AR padėtis nepatogi, ir toliau laikomasi šio požiūrio, kurį reikės labiau išplėtoti, kad būtų galima priimti naujus iššūkius.

Be to, 2007 m. rugsėjo mėn.³ Komisija pripažino, kad būtina „ir toliau dėti pastangas pritaikant Bendrijos politiką ir prireikus teikti specifinę paramą“. Nuo 2007 m. priimamos naujos AR skirtos programos ir priemonės rodo, kad į AR ypatumus ir toliau atsižvelgiama: tai turėtų sudaryti galimybę padaryti neabejotiną trijų strategijos krypčių pažangą.

Geresnis susisiekiimas

Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) veiksmų programa 2007–2013 m. toliau stengiamasi mažinti susisiekiimo problemas, investuojant į transporto ir telekomunikacijų infrastruktūras ir teikiant paramą veiklos išlaidoms specialiais naujais asignavimais, skirtais papildomoms išlaidoms padengti. Iš viso beveik 1 710 mln. EUR iš ERPF (arba 36 % viso AR skirto ERPF biudžeto) bus investuoti gerinant šių regionų pasiekiamumą.

Be to, Komisija patvirtino paramos krovinių gabenimui Prancūzijos užjūrio departamentuose⁴ ir socialinio pobūdžio pagalbos oro transportui (Prancūzijos Gvianoje⁵ ir Madeiroje, pagalba, panaši į anksčiau skirtą Gvadelupai, Martinikai ir Reunjono salai) sistemą.

Konkurencingumo didinimas

Vadovaujantis gairėmis, parengtomis įgyvendinant Lisabonos ir Geteborgo strategijas, atokiausi regionai priėmė iššūkį didinti savo teritorijų ekonominį konkurencingumą, parengdami 2007–2013 m. vystymosi strategiją, kuri grindžiama vietos pajėgumu. ERPF ir Europos socialinio fondo (ESF) veiksmų programose – tai labai didelės su Lisabonos strategijos sritimis susijusios išlaidos, siekimas kurti novatoriškas regionines strategijas bei mokslinių tyrimų ir inovacijų srities žmogiškųjų išteklių didinimas.

2007–2013 m. kaimo plėtros programomis taip pat sudaromos sąlygos didinti AR konkurencingumą, daug dėmesio skiriant žemės ūkio sektoriaus produktyvumui palaikyti, remiant restruktūrizuojamus sektorius, tęstinį mokymąsi, kokybiškų produktų gamybą ir aplinkos išsaugojimą.

Žemės ūkio srities reglamento „būklės patikrinimas“⁶ pasiūlyme paliktos išimtys, taikomos AR tiesioginių išmokų atsiejimo nuo gamybos apimčių ir moduliavimo atvejais. Be to, jame numatoma nuo 2010 finansinių metų pervesti 24,46 mln. EUR tiesioginių išmokų POSEI programai.

vienam gyventojui – 75,6) vis dar yra tarp neturtingiausių ES-27 regionų. Kanarų salos (BVP vienam gyventojui – 93,7) ir Madeira (BVP vienam gyventojui – 94,9) artėja prie Bendrijos vidurkio.

³ Komisijos komunikatas „Atokiausiems regionams skirta strategija: rezultatai ir perspektyvos“, 2007 m. rugsėjo 12 d. COM(2007)507 galutinis.

⁴ Valstybės pagalba Nr. 199/2007, susijusi su parama krovinių gabenimui Prancūzijos užjūrio departamentuose.

⁵ Valstybės pagalba Nr. 912/2006, susijusi su individualiomis socialinio pobūdžio paramos priemonėmis vidaus oro transportui Prancūzijos Gvianoje ir oro transportui Madeiros autonominiame regione.

⁶ COM(2008)306 galutinis, 2008 5 20.

Be to, vykdydama bendrą vyno rinkos organizavimo reformą, Komisija atsižvelgė į AR prašymus nekeisti dabartinės vynuogynų restruktūrizacijos tvarkos ir juos išbraukti iš vynmedžių išnaikinimo schemos. Distiliavimo ir koncentruotos vynuogių misos naudojimo *status quo* bus išlaikytas, padarius vieną Reglamento (EB) Nr. 247/2006 pakeitimą.

Žuvininkystės sektoriuje Europos žuvininkystės fondas (EŽF) teikia paramą žvejų bendruomenėms ūkinei veiklai įvairinti, kad jos galėtų likti konkurencingos šviežios žuvies rinkoje gamindamos papildomos naudos teikiančius produktus, ir akvakultūros produktų tiekimo vietos rinkoms apimčiai didinti.

2007 m. spalio mėn. Komisija išdėstė naują integruotos Europos Sąjungos jūrų politikos viziją⁷, kuri turėtų padėti geriau tenkinti specifinius AR poreikius, kartu stiprinant atskirų sektorių politikos sąveiką ir nuoseklumą.

Galiausiai, kiek tai susiję su valstybės pagalba ir atsižvelgiant į specifinę nepatogią AR padėtį⁸, keletas priemonių skirta konkrečiai produktyvioms investicijoms skatinti, darbo vietoms kurti arba profesiniam mokymui. Įvairiais AR palankiais mokesčiais ir muitinės režimais⁹ bus galima ir toliau teikti būtiną paramą šių regionų ūkio konkurencingumui, ypač tam tikriems sektoriams ar produktų tipams.

Regioninės įtraukties stiprinimas

Bendrai ERPF finansuojamos 2007–2013 m. teritorinio bendradarbiavimo programos sudaro galimybes rengti platesnės kaimynystės veiksmų planus. Pavyzdžiui, programoje „Makaronezija“¹⁰ (MAC) beveik trečdalis ERPF biudžeto skirta bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis. Vykdam 10-ojo EPF nacionalines orientacines programas, Mauritanija, Senegalas ir Žaliasis Kyšulys irgi skyrė (arba ketina skirti) finansinių išteklių bendradarbiauti su AR. Be to, Kanarų salos šiuo metu rengia tarpvalstybinio bendradarbiavimo su Maroku programą, kuri bus bendrai finansuojama iš Platesnės kaimynystės priemonės (PKP) ir ERPF.

Galiausiai „Makaronezijos“ programoje dalyvaujantiems AR tenka pagrindinis vaidmuo įgyvendinant specialią ES ir Žaliojo Kyšulio partnerystę¹¹.

Į ekonominės partnerystės susitarimus (EPS) įtrauktos konkrečios AR palankios nuostatos (bendradarbiavimo su AKR šalimis palengvinimas, apsaugos sąlyga ir vietos cukraus ir bananų rinkai taikoma išimtis) šiems regionams sudaro galimybę stiprinti regioninę įtrauktį, atsižvelgiant į jų rinkų pažeidžiamumą.

⁷ Komisijos komunikatas „Integruota ES jūrų politika“, COM(2007)575 galutinis, mėlynoji knyga, SEC(2007) 12/78/2 veiksmų planas.

⁸ Pavyzdžiui, valstybės pagalba Nr. 22/2008, susijusi su paramos priemonėmis dėl prekių importo ir tiekimo mokesčių Kanarų salose. 2008 m. birželio 3 d. Sprendimas 2008/417/EB dėl taikomų akcizų Madeiroje pagamintam alui. Valstybės pagalba Nr. 421/2006, leidimas taikyti valstybės pagalbos priemonę, Madeiros laisvojoje zonoje registruotoms bendrovėms taikant mažesnę mokesčio tarifą.

⁹ Pavyzdžiui, 2008 m. birželio 9 d. Tarybos sprendimas 2008/439/EB dėl naujiems Prancūzijos Gvianos kilmės produktams taikomų naudojimosi doku mokesčių sistemos dalinio pakeitimo. 2008 m. liepos 8 d. Reglamentas (EB) Nr. 645/2008, kuriuo leidžiama naudoti tam tikrų žuvininkystės produktų importo į Kanarų salas autonomines Bendrijos tarifines kvotas ir numatomas jų administravimas.

¹⁰ Programa „Makaronezija“ yra tarptautinio teritorinio bendradarbiavimo su Kanarų salomis, Madeira ir Azorų salomis programos pavadinimas.

¹¹ 2007 m. spalio 24 d. Komisijos komunikatas „Būsima Europos Sąjungos ir Žaliojo Kyšulio Respublikos santykiai“, COM(2007)641 galutinis.

3. VIEŠIEJI DEBATAI

2007 m. rugsėjo–2008 m. gegužės mėn. vykę viešieji debatai dėl atokiausių Europos regionų strategijos ateities – svarbus etapas plėtojant Europos Sąjungos, valstybių narių ir atokiausių regionų dialogą ir partnerystę.

Gauti gausūs pasiūlymai ir sudarytos regioninio ir vietos lygmens dalyvavimo galimybės rodo, kad visos susijusios šalys yra tvirtai įsipareigojusios ir rimtai susidomėjusios.

Be to, 2008 m. gegužės 14–15 d. Briuselyje surengtoje institucijų ir partnerių konferencijoje susirinko beveik trys šimtai dalyvių, kurie galėjo išdėstyti nuomones apie atokiausiems Europos regionams kylančius iššūkius ir tų regionų realijas.

Išsamią šių konsultacijų rezultatų analizę¹² papildė keli jų metu išryškėję esminiai dalykai, t. y.:

Geras 2004 m. strategijos įgyvendinimo bendras įvertinimas

- Vienbalsiai pripažinta, kad integruota atokiausių Europos regionų strategija yra naudinga, ir patvirtintos trys 2004 m. nustatytos prioritetinės kryptys: pasiekiamumas, konkurencingumas ir regioninė įtrauktis. Reikia tęsti pradėtą veiklą, ypač siekiant gerinti AR pasiekiamumą ir stiprinant jų regioninę įtrauktį.
- Pripažinta, kad pastaraisiais metais dėl įgyvendintų specifinių priemonių buvo padaryta didelė pažanga, ypač įgyvendinant sanglaudos, žemės ūkio, mokslinių tyrimų ir konkurencijos politiką.

2007 m. komunikate siūlomų temų tinkamumas

- Patvirtinta, kad 2007 m. paskelbtame komunikate¹³ siūlomos keturios temos, kuriomis buvo siekiama papildyti strategijoje išdėstytas tris prioritetines kryptis, yra tinkamos. Šios temos – tai dideli iššūkiai atokiausiems regionams, todėl kad juos sunku įveikti (didelė prisitaikymo prie klimato kaitos kaina, demografinio sprogimo ar visuomenės senėjimo poveikis, nelegalios imigracijos augimo padariniai) ir kad yra plėtros galimybių, kurias reikia išnaudoti (siekimas įvairinti žemės ūkį ir geriau išnaudoti jūrų klodus).

Suvaržymų patvirtinimas ir atokiausių regionų turto įvertinimas

- Dar kartą patvirtinta, kad AR padėtis nepatogi, ir išsakyta raginimas konsoliduoti esamas priemones, skirtas tiems nepatogumams kompensuoti.
- Norima visiškai išnaudoti santykinis šių regionų pranašumus, palyginti su Europos Sąjunga ir kaimyninėmis trečiosiomis šalimis (unikali geostrateginė padėtis, specifinis atsinaujinančių energijos išteklių, klimato kaitos stebėsenos ir poveikio priežiūros, bioįvairovės potencialas). Dėl šių ypatumų atokiausi regionai yra ideali vieta vykdyti bandomuosius projektus, kurie Europos Sąjungai turi didelės papildomos naudos.

¹² Per viešąsias konsultacijas išsakytos visos pastabos ir išvadų santrauka pateikta svetainėje http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/rup/contri_fr.htm.

¹³ Klimato kaita, demografiniai pokyčiai ir migrantų srautai, žemės ūkis ir jūrų politika.

Poveikio vertinimo sisteminimas ir geresnės Bendrijos politikos sričių sąveikos atokiausiuose regionuose paieška

- Reikia sistemingai atlikti poveikio vertinimą, įgyvendinant naujus Bendrijos aplinkosaugos, žemės ūkio ar žuvininkystės teisės aktus ir derantis dėl tarptautinių prekybos susitarimų, kurie daro tiesioginį poveikį AR ekonomikai.
- Reikia didinti įvairių Bendrijos politikos sričių nuoseklumą ir užtikrinti, kad vietos realijos būtų geriau žinomos ir į jas būtų labiau atsižvelgiama.

Žinių apie tam tikrus reiškinius ir jų statistinių duomenų gerinimas

- Būtina turėti patikimus, išsamius ir specifinėms AR sąlygoms pritaikytus duomenis, kad būtų galima formuluoti ir vykdyti viešąją politiką ir veiksmingai įvertinti jos poveikį. Siūloma daug tyrimų, kurie apimtų tokias sritis, kaip gyventojų judėjimas ir demografinės tendencijos, migracijos poveikis atokiausių regionų ekonominei ir socialinei sanglaudai, klimato kaitos padarinių poveikis šių regionų ekonomikai, prekybos liberalizavimo poveikis žemės ūkiui.

Visos gautos pastabos suteikė informacijos Komisijai rengiant šį komunikatą ir bus naudingos formuojant ir įgyvendinant Bendrijos politiką, turinčią poveikio AR.

4. NAUJOS KONCEPCIJOS LINK: UNIKALIŲ AR YPATUMŲ ĮVERTINIMAS

Globalizacijos ir pastangų didinti Europos konkurencingumą amžiuje būtina remti sektorių, kuriuose glūdi didelis AR specializacijos ir santykinio pranašumo potencialas, vystymąsi. Be to, šie sektoriai yra palankūs pažangiausioms ir labai svarbioms Europai iniciatyvoms ir bandomiesiems projektams vykdyti. Remiantis naująja koncepcija, kurioje daug dėmesio skiriama AR turto išnaudojimui ekonominiam vystymuisi skatinti, bus peržiūrėta strategija, kurioje ypatingas dėmesys skiriamas didelės papildomos naudos teikiantiems sektoriams, tokiems kaip žemės ūkio maisto produktų, bioįvairovės, atsinaujinančių energijos išteklių, astrofizikos, aeronautikos, okeanografijos, vulkanologijos ar seismologijos sektoriai, ir Europos Sąjungos AR svarbai pasaulyje.

4.1. AR, kaip atokiausių Europos Sąjungos vietų, svarba pasaulyje

AR, kuriems būdingos kitokios nei žemyninės Europos Sąjungos dalies geopolitinės ir geografinės realijos, užima svarbią vietą kitų didelių ekonominių blokų atžvilgiu. Todėl Europos Sąjungos išorės veikla įgyja ypatingos svarbos, o AR dalyvauja plėtojant platesnės kaimynystės politiką, naudodamiesi savo geografiniais, kultūriniais ir istoriniais ryšiais su kitomis, ypač Afrikos ir Amerikos žemyno, šalimis ir tautomis.

AR yra didelės tarptautinės jūrinės svarbos Europos Sąjungai, dėl to ES bendra tausios vandenynų plėtros politika, vykdoma trijuose baseinuose (Makaronezijoje, Karibuose ir Indijos vandenyno pietvakarinėje dalyje), yra dar labiau pagrįsta.

Kadangi per AR eina jūrų keliai ar ten yra sąsiaurių, jie užima svarbią padėtį prekybos mainų požiūriu. Be to, jiems tenka svarbus jūrinio valdymo vaidmuo, vykdam pakrančių vandens priežiūrą (pavyzdžiui, kovojant su nelegalia žvejyba, piratų išpuoliais ar narkotikų prekyba) arba užtikrinant transporto saugumą (pavyzdžiui, valdant naftos pervežimą Karibų jūros baseine).

Be to, AR ribojasi su regionais, kuriems kyla vystymosi iššūkiai ir su kuriais ES bendradarbiauja kovos su skurdu, tausios plėtos, migrantų srautų valdymo ir regioninio saugumo srityse. Taigi kaimyninių trečiųjų šalių atžvilgiu AR gali veikti kaip privilegijuoti partneriai, ypač vykdydami administracinių gebėjimų, mokymo, švietimo ir sveikatos, MVĮ kūrimo, žemės ūkio, žvejybos ir gamtinių pavojų prevencijos projektus.

Atlanto vandenyno AR kviečiami būti strateginiais partneriais specialioje partnerystėje, kurią ES¹⁴ neseniai pasirašė su Žaliuoju Kyšuliu. Bus bendradarbiaujama šios partnerystės veiksmų plane išdėstytose prioritetinėse srityse, tokiose kaip kova su nelegalia prekyba (narkotikų, neteisėtos imigracijos) ir policijos bendradarbiavimas.

4.2. Geriausia vieta kovoti su klimato kaitos poveikiu

AR geomorfologiniai ypatumai ir geografinė padėtis yra svarbiausi pranašumai, dėl kurių juose galima vykdyti mokslinius tyrimus, ypač su klimato kaitos poveikiu susijusių reiškinių tyrimus ir stebėseną.

Gamtos pavojų, nuo kurių AR yra ypač neapsaugoti, prevencija yra ypač vertinga mokslinių tyrimų sritis. AR taip pat gali būti technologinio ir mokslinio bendradarbiavimo vieta, kurioje atitinkamuose rajonuose būtų vykdoma gamtos pavojų stebėseną ir atliekami tyrimai.

AR tenka dvejopas su energetika susijęs iššūkis: mažinti priklausomybę nuo energijos iš iškastinių šaltinių ir kaupti praktinę jos naudojimo patirtį ir technines naujoves, kurios galėtų būti pritaikomos kitur. Jau vykdomuose arba rengiamuose bandomuosiuose projektuose atrandami novatoriški ir originalūs sprendimai, kaip naudoti atsinaujinančius energijos išteklius. Jie ne tik teikia aplinkosauginės ir ekonominės naudos, bet ir yra geras Europos technologijų naujovių pavyzdys.

NRJRUP projektas skirtas AR skatinti keistis gerąja patirtimi ir technologijų naujovėmis bei nustatyti atsinaujinančių energijos išteklių vystymo politiką, pirmiausia išnaudojant jūros išteklius.

Reunjono saloje vykdomas GERRI projektas skirtas tam, kad iki 2030 m. sala taptų energetiškai nepriklausoma.

Madeiroje esančioje universalioje elektros jėgainėje („*Aproveitamento de fins múltiplos dos Socorridos*“) pagaminama didelė dalis salos sunaudojamos elektros, taip mažinant hidroelektros energetikos sistemos priklausomybę nuo sezoninių reiškinių.

Sveikatos srityje dėl klimato pokyčių šiandien didėja pavojus susirgti tropinėmis ligomis ir mažėja atsparumas šioms ligoms. Dėl naujų ligų reikia steigti pažangius mikrobiologinių tyrimų ir stebėsenos centrus zonose, kuriose tos ligos yra būdingos, kad būtų galima greitai ir patikimai diagnozuoti patogenus ir įvertinti jų atsiradimo ir plitimo riziką. AR jau yra mokslinių tyrimų infrastruktūrų, kurias galima toliau plėtoti ir naudoti sveikatos apsaugai visame regione ir žemyninėje Europos dalyje gerinti.

Po 2007 m. čikungunijos epidemijos Naujų ligų Indijos vandenyne tyrimų ir stebėsenos centre (*Centre de Recherche et de Veille sur les Maladies Emergentes dans l'Océan Indien*)

¹⁴ 2007 m. spalio 24 d. Komisijos komunikatas „Būsimi Europos Sąjungos ir Žaliojo Kyšulio Respublikos santykiai“, COM(2007)641 galutinis.

(CRVOI)) siekiama plėtoti tarpdalykius naujų užkrečiamų ligų mokslinius tyrimus, ypač tų ligų, kurios gali sukelti epidemiją, atsižvelgiant į Indijos vandenyno regiono sveikatos prioritetus.

4.3. Nepaprasta bioįvairovė ir turtingos jūrų ekosistemos

AR bioįvairovė yra nepaprastai didelė, gerokai didesnė už visos žemyninės Europos bioįvairovę. Šis turtas yra tokios ekonominės veiklos kaip žvejyba ar turizmas pagrindas, jis naudojamas gausių ekologinių tarnybų veiklai, tokiai kaip vandens valymas, žuvininkystės išteklių atnaujinimas, dirvos apsauga nuo erozijos ar pakarančių apsauga nuo gamtos nelaimių ir klimato kaitos. Šie ištekliai – tai galimybė daryti atradimus ir įgyvendinti naujoves vykdant farmacijų ir agronomijos sričių mokslinius tyrimus.

Be to, AR yra didelių ir palyginti gerai išsaugotų žuvininkystės išteklių: jūros dugnas yra tikra gyvoji bioįvairovės laboratorija, todėl galima formuoti tausios žuvininkystės plėtros politiką.

AR taip pat yra ideali vieta vykdyti mokslinius biotechnologijų plėtros tyrimus, ypač tokių specifinių jūros išteklių, kaip giluminiai hidroterminiai ištekliai ar atogrąžų ekosistemos.

Azorų universiteto okeanografijos ir žuvininkystės fakultete įsteigtas kompetencijos centras, kuriame tiriami ir analizuojami vandenyno ištekliai. Vieno iš vykdomų projektų tikslas – pagerinti žinias apie vandenyno gelmes ir sukurti technologijas, kurios palengvintų prieigą prie giluminių vandenų.

4.4. Mokslinių tyrimų portalai AR geografinėse zonose

Savo teritorijoje vystydami pažangiausias informacijos ir ryšių technologijas, AR patys sau sudaro sąlygas būti technologijų skleidėjais ir tikrais mokslo centrais savo aplinkoje.

Prancūzijos Gvianoje vykdomas projektas SEAS¹⁵ skirtas Amazonės ir Karibų jūros baseino palydovinio stebėjimo duomenims rinkti. Vienintelis Europoje ir Pietų Amerikoje tokio pobūdžio technologinis centras teikia duomenis, reikalingus Amazonės baseino (7 mln. km²) išteklių stebėsenai ir valdymui, bei dalyvauja Pasaulinės aplinkos stebėsenos ir saugumo sistemos veikloje.

Nuo 2005 m. Gvadelupa įrengė Puerto Rike prasidedantį didelės spartos povandeninių skaitmeninių kabelių tinklą („Global Cable Network“), kuriuo teikiamas ryšys 14 rytinės Karibų jūros dalies salų iki Trinidado ir Tobago. Ši didžiulė daugiau kaip 2 100 km besidriekianti infrastruktūra sudarė sąlygas gerokai padidinti telekomunikacijų operatorių pajėgumą ir pasiūlyti vartotojams konkurencingas kainas.

Kadangi iš čia astronomai gali puikiai matyti dangaus kūnus, Kanarų salų astrofizikos centras yra viena iš pasauliniu mastu pripažintų mokslinių tyrimų įstaigų, turinčių pačius naujausius Europos Sąjungoje teleskopus ir astrofizinius įrenginius. Kai pradės veikti vienintelis tokio tipo Didysis Kanarų teleskopas (GTC), Europos mokslininkai astrofizikai galės dalyvauti įgyvendinant aukšto techninio lygio projektus.

¹⁵ Prancūzijos Gvianos SEAS projektas: Amazonės baseino aplinkos stebėjimas iš palydovo.

4.5. Aukštos kokybės žemės ūkio produktai

Dėl savo originalumo ir kokybės AR žemės ūkio produktai turėtų būti žinomi plačiau. Iš tikrųjų AR ekonominę vystymąsi skatina ir paklausią, pasižyminčią kokybe bei išskirtinėmis savybėmis, produktų eksportas: pavyzdžiui, saugomos kilmės vietos nuoroda (AOC) pažymėtas romas iš Martinikos, ananasai „Victoria“ iš Reunjono salos arba melionai iš Antilų, vynas iš Madeiros, sūriai ir arbata iš Azorų salų, AOC vynai ir sūriai iš Kanarų salų ar gėlės ir kiti dekoratyviniai augalai iš visų AR.

Martinikos žemės ūkio ir aplinkos tyrimų centre (*Pôle de Recherche Agro-environnementale de la Martinique (PRAM)*) dirbama, siekiant plėtoti įvairiapusišką ir tausų žemės ūkį ir rasti naujas rinkos nišas, ypač daug dėmesio skiriant mažai naudojamoms vietos vaisių rūšims populiarinti, rūšims genetiškai gerinti ir tausioms gamybos sistemoms diegti.

Kaip matyti iš pirmiau pateiktų pavyzdžių, AR jau taikomi novatoriški ir originalūs būdai jų pranašumams išnaudoti. Šias technologijų naujoves reikia plėsti, kad AR ekonomika taptų dinamiškesnė ir kad AR taptų svarbūs Europos Sąjungoje.

5. ATEITIES PASIŪLYMAI

Nesiimdama iš anksto spręsti dėl būsimos Europos Sąjungos bendrosios politikos programos, ypač dėl finansinės perspektyvos po 2013 m. apžvalgos, ir siekdama plėtoti naująją koncepciją, Komisija siūlo užtikrinti, kad esamos Bendrijos priemonės būtų išnaudojamos geriau, ir imtis įvairių veiksmų, kuriuos būtų galima vykdyti neviršijant dabartinio biudžeto.

5.1. Išnaudoti esamas Bendrijos priemones

2007–2013 m. laikotarpiu AR bus skirta 7,8 mlrd. EUR Bendrijos investicijų (ERPF, ESF, EŽŪFKP, EŽF, POSEI). Dabar reikia visokeriopai išnaudoti šių priemonių teikiamas galimybes ir reglamentuose nustatytą lankstumą, kai norima įtraukti naujus prioritetus, atsiradusius, pavyzdžiui, per laikotarpio vidurio 2009 m. nacionalinių ataskaitų ir 2010 m. Komisijos ataskaitos strateginį svarstymą.

Komisijos tarnybos ir toliau dirbs su EIB ir EIF, kad šiuose regionuose būtų lengviau įgyvendinti JEREMIE ir JESSICA iniciatyvas.

Be to, AR galės įsitraukti, įgyvendinant iniciatyvą „Regionų ekonominiai pokyčiai“ ir jos dalį, vykdomą skubos tvarka pagal teritorinio bendradarbiavimo tikslo tarpregioninę dalį ir tausios miestų plėtros programą (Urbact II). Šia iniciatyva ne tik skatinama kurti regioninių veikėjų tinklus ir bandomuosius projektus, kuriuos vėliau galima būtų įtraukti į konvergencijos ir konkurencingumo programas, bet ir apimamos AR ypač svarbios prioritetinės temos, tokios kaip pakrančių zonų vertės įvertinimas ir jūrų ir vandenynų privalumų išnaudojimas.

Komisija skatina vystyti naujus su švietimu ir mokymu susijusius įgūdžius ir technologijų naujoves, kurios bus ypač reikalingos žmonėms pasitinkant XXI a. iššūkius. Toks žmogiškojo kapitalo pritaikymas turėtų vykti visų pirma daugiau dalyvaujant universitetų mainų

programose, įgyjant svarbiausių įgūdžių mokantis visą gyvenimą¹⁶, taip pat glaudžiau bendradarbiaujant Europos mokymo ir švietimo sistemoms.

Galiausiai AR turi patys galėti pasinaudoti galimybėmis, kurios siūlomos esamose Bendrijos mokslinių tyrimų, transporto, energetikos, inovacijų, informacijos ir ryšių technologijų, švietimo ar kultūros sričių programose, aktyviai dalyvaudami kviečiant teikti paraiškas.

5.2. Priimti naujus iššūkius, gilinti žinias, stiprinti partnerystę

Taigi, atsižvelgdama į per viešuosius debatus išanalizuotas temas, Komisija siūlo tokius veiksmus:

(a) dėl klimato kaitos

- Pradėti prisitaikymo prie klimato kaitos ekonominio poveikio pakrančių zonose tyrimą. Toks tyrimas bus vykdomas visos Europos Sąjungos mastu, bet AR bus atlikta atskira analizė. Tyrimas turėtų skatinti sistemiskus gerosios patirties, susijusios su pakrančių zonų adaptacijos sąnaudomis ir planavimu, mainus.
- Skatinti kurti integruotą pakrančių rizikos (potvyniai, pakrančių erozija, gyventojų pažeidžiamumo ir pavojaus turtui mažinimas) valdymo politiką ir stebėsenos ir perspėjimo sistemą, atsižvelgiant į saugumą ir civilinę saugą.
- Sudaryti savanorišką gamtos išsaugojimo planą, pagrįstą „Natura 2000“.
- Kurti ir įgyvendinti priemones, skirtas invazinių rūšių kontrolei.
- Pripažinti atokiausių regionų pažeidžiamumą, atsižvelgiant į Baltąją knygą dėl prisitaikymo prie klimato kaitos poveikio.

(b) dėl demografinių tendencijų ir migrantų srautų

- Pradėti poveikio tyrimą, kad būtų geriau suprantami ir migracijos, ir demografinių tendencijų padariniai (teigiami ir ne visai) AR teritorijai, darbo rinkai, viešųjų paslaugų, sveitimo ir sveikatos sektoriams. Tai turėtų sudaryti galimybę parengti kiekvieno regiono „migracijos balanso lentelę“. Atlikdama neseniai pradėtos vykdyti bendrosios programos „Solidarumas ir migracijos srautų valdymas 2007–2013 m.“ laikotarpio vidurio vertinimą, Komisija nustatys, ar reikalinga tolesnė plėtra, įskaitant būtinybę ir galimybę įkurti „Europos prisitaikymo prie migracijos fondą“.
- Demografijos srityje Komisija ragina valstybes nares ir regionines AR institucijas tęsti ir, jei reikia, daugiau dirbti analitinį darbą, kad būtų galima atsižvelgti į demografinio pokyčio veiksnį, formuojant politiką, ypač švietimo, mokymo ir užimtumo sričių, bei programuojant struktūrinius fondus. Be to, ji ragina nacionalinius statistikos institutus toliau bendradarbiauti su Eurostatu.

(c) dėl žemės ūkio

¹⁶ Rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų, OL L 394, 2006 12 30.

- Toliau skatinti išnaudoti visas pagal POSEI programą siūlomas galimybes, susijusias su kiekvienam AR skirtu biudžeto suskirstymu ir padalijimu, remtinų gamybos sričių skaičiumi bei dėl specifinio pobūdžio taršos kylančių aplinkos problemų stebėsenos.
- Skatinti įvairias paramos jauniems ūkininkams įsikurti ir investicijoms priemonės, kurias galima būtų keisti pačiose kaimo plėtros programose, kad būtų atsižvelgta į specifinius regioninius reikalavimus.
- Išnaudoti visas galimybes, kurios siūlomos Bendrijos produktų sklaidos didinimo programose¹⁷, ir į šias programas įtraukti daugiau produktų, nes tai tikrai padės didinti pardavimo taškų skaičių ir kurti našius žemės ūkio ir žemės ūkio maisto produktų sektorius.

(d) dėl jūrų politikos

- Pritaikyti integruotą Europos jūrų politiką ir įvairias atskiriems sektoriams skirtas priemones, numatytas jos veiksmų plane, atsižvelgiant į AR specifiskumą.
- Gilinti žinias apie AR jūrų reikalus ir jūrinę aplinką ir apie jūros ekosistemų teikiamą naudą, atliekant specialią analizę, numatytą Eurostato ir Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklo (EMODNET) vykdomame socialinių ir ekonominių jūrinių duomenų rinkimo projekte. Gauta informacija bus panaudota rengiant nuoseklią AR analizę „Jūrų atlase“, kurį Komisija išleis 2009 m.
- Kurti tinklus, kuriuose būtų vykdomi moksliniai tyrimai ir didinama AR vertė Europai ir kurie būtų privilegijuoti jūrinės aplinkos tyrimo centrai, kaip numatyta naujojoje Jūrų mokslinių tyrimų strategijoje¹⁸. Remti pagal 7-ąją bendrąją mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programą (MTTP) vykdomus jūrų ekosistemų pažinimo, išsaugojimo ir valdymo mokslinius tyrimus.
- Skatinti AR būti aktyvesniais strateginiais veikėjais valdant ir prižiūrint atitinkamus regionus, pavyzdžiui, formuojant savo regioninę jūrų politiką ir rengiant jūrų erdvės planus bei vykdant bendrus veiksmus su trečiosiomis šalimis pagal Bendrijos regioninio bendradarbiavimo programas ar regioninį žuvininkystės priežiūros pietvakarinėje Indijos vandenyno dalyje planą.
- Skatinti AR jūrinius ryšius su kaimyninėmis trečiosiomis šalimis, siekiant stiprinti ekonominius ir kultūrinius mainus, keičiant (ne vėliau kaip kitos peržiūros metu) dabartines Bendrijos paramos jūrų transportui gaires, leidžiant teikti paramą tokiems ryšiams užmegzti. Savo ruožtu, laikydamiesi byloje „Altmark“¹⁹ teismo nustatytų kriterijų, tokius ryšius AR gali užmegzti, sudarydami viešųjų paslaugų sutartis.

¹⁷ AR grafinio simbolio naudojimo skatinimo programa (Tarybos reglamentas Nr. 247/2006), Komisijos reglamento Nr. 501/2008 I priedas (orientacinis metinis biudžetas – 1 mln. EUR) ir POSEI programose numatytos gamybos skatinimo priemonės.

¹⁸ COM(2008)534 „Europos jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų strategija. Nuosekli Europos mokslinių tyrimų erdvės sistema tausiam vandenynų ir jūrų naudojimui remti“.

¹⁹ Teisingumo teismo sprendimas – OL C 226/1, 2003 9 20.

(e) *dėl partnerystės stiprinimo*

- Priimant naujus Bendrijos teisės aktus, atlikti išsamesnę jų padarinių AR analizę, taip užtikrinant jų nuoseklumą. Atsižvelgiant į tai, Komisijos tarpžinybinei AR reikalų grupei dirbti galėtų padėti *ad hoc* sudarytos konkrečių sričių darbo grupės.
- Pradėti AR augimo veiksnių socialinį ir ekonominį tyrimą, kuris parodytų, kurie sektoriai yra svarbiausi (tokie, kaip minimi šiame komunikate), ir nurodytų pagrindines jų vystymosi kliūtis ir kliūčių šalinimo galimybes.
- Užtikrinti, kad diskusijos dėl AR strategijos rengimo (kaip ir visokeriopas pačių AR dalyvavimas) būtų įtrauktos į dabartinius mechanizmus ir atliekamus veiksmus, susijusius su Žaliaja knyga dėl teritorinės sanglaudos, sanglaudos politikos ateitimi po 2013 m., Europos Sąjungos biudžeto reforma, regionine integracija AKR šalių vystymuisi skatinti, Žaliaja knyga dėl ES ir užjūrio teritorijų ir šalių ateities ryšių ir Europos jūrų politikos formavimu.
- AR raginami konstruktyviai dalyvauti, vykdant ir įgyvendinant EPS susitarimus. Ypač jie turėtų išnaudoti galimybes, kurios stiprinant regionų bendradarbiavimą atsiranda prekybai prekėmis ir paslaugomis ir kitoms sritims, tokioms kaip intelektualinė nuosavybė ir viešieji pirkimai. Būtent šiose srityse, kur AR turi palyginamų pranašumų, galima juos skatinti siekti, kad šių regionų ir AKR šalių ekonomikos labiau papildytų viena kitą. Dėl to svarbu remti veiksmus, kuriais siekiama didinti AR pajėgumą išlaikyti prekybos, kurioje dalyvauja, srautus ir neatsilikti nuo Europos Sąjungos prekybos politikos.
- Kartu su AR rengti informacines sesijas, skirtas Bendrijos priemonėms ir politikos kryptims (7-oji MTTP, EPF ir ERPF sukurtų bendradarbiavimo galimybių viešinimas ir pan.) geriau išaiškinti.
- Kartu su valstybėmis narėmis ir AR surengti forumą „Atokiausioji Europa“, kuris vyktų kas dvejus metus (geriausios patirties mainų tinklų kūrimas, apdovanojimai už svarbiausių sektorių vystymo iniciatyvas, specialios kampanijos informacijai apie AR reikalus skleisti ir pan.).

6. IŠVADA

Šiuo komunikatu Komisija atsako į 2007 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos prašymą, atsižvelgdama į pastabas, kurias suinteresuotosios šalys pateikė per viešąsias konsultacijas.

Dabar, kai pasaulis susiduria su tokiais iššūkiais, kaip energetikos krizė, maisto krizė, klimato kaita, demografinė kaita ir migrantų srautai, geresnio vandenynų valdymo būtinybė, būtina visokeriopai išnaudoti AR indėlį. Šie regionai yra tikros „idėjų laboratorijos“, kuriose šie iššūkiai gali būti identifikuoti, analizuojami ir modeliuojami. AR patirtis tikrai bus svarbi jų geografinėi aplinkai ir likusiai Europos Sąjungos teritorijai.

Būtent su šiais regionais susijusi nauja koncepcija, kurią būtina įgyvendinti ateityje. Tačiau dėl to reikia ir toliau atidžiai stebėti, kaip vystoma Europos atskirų sektorių politika, kad būtų išnaudojamos visos jų teikiamos galimybės.

Naujas požiūris turėtų skatinti rengti naujus projektus, duodančius papildomos naudos ir skatinančius tausią plėtrą, ilgainiui išaugsiančios į atnaujintą AR skirtą Europos strategiją.